

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	11
WIADOMOŚCI OGÓLNE O JĘZYKU POLSKIM	13

CZEŚĆ I — FONETYKA

I. OPIS ARTYKULACJI GŁOSEK POLSKICH	17
A. Opis artykulacji spółgłosek	17
1. Spółgłoski dwuwargowe	17
2. Spółgłoski wargowo-zębowe	20
3. Spółgłoski przedniojęzykowo-zębowe	21
4. Spółgłoski przedniojęzykowo-dziąsłowe	24
5. Spółgłoski środkowojęzykowo-twardopodniebienne	27
6. Spółgłoski tylnojęzykowe	28
7. Warianty pozycyjne spółgłosek polskich	30
B. Opis artykulacji samogłosek	32
1. Samogłoski ustne	32
2. Samogłoski nosowe	34
3. Warianty pozycyjne samogłosek	38
II. POŁĄCZENIA GŁOSEK W WYRAZACH	38
A. Łączliwość spółgłosek polskich	38
B. Wymowa połączeń głoskowych w wyrazach	39
C. Wymowa połączeń międzywyrazowych	40
III. AKCENT	41
Tabela spółgłosek polskich	44
Tabela samogłosek polskich	45
Alfabet	45
Wykaz znaków stosowanych w transkrypcji fonetycznej	45

CZEŚĆ II — FLEKSJA

I. ODMIANA RZECZOWNIKÓW	47
A. Odmiana rzeczowników męskich	47
1. Rzeczowniki nieżywotne	47
2. Rzeczowniki żywotne	51
3. Rzeczowniki osobowe	52
4. Wymiany samogłoskowe w tematach rzeczowników	53
5. Przegląd końcówek przypadkowych w deklinacji męskiej	55
6. Nieregularna odmiana rzeczowników męskich	61
B. Odmiana rzeczowników nijakich	62
1. Przegląd końcówek deklinacji nijakiej	64
2. Nieregularna odmiana rzeczowników nijakich	66
C. Odmiana rzeczowników żeńskich	67
1. Rzeczowniki żeńskie zakończone samogłoską	67
2. Rzeczowniki żeńskie spółgłoskowe	71
3. Przegląd końcówek deklinacji żeńskiej	72
D. Deklinacja mieszana rzeczowników	74
E. Odmiana rzeczowników występujących tylko w liczbie mnogiej	75
II. ODMIANA PRZYMIOTNIKÓW	76
1. Przegląd końcówek przypadkowych deklinacji przymiotnikowej	77
2. Rzeczowniki odmieniające się według deklinacji przymiotnikowej	79
3. Deklinacja mieszana rzeczownikowo-przymiotnikowa	80
III. ODMIANA LICZEBNIKÓW	80
1. Liczebniki główne	80
2. Liczebniki ułamkowe	85
3. Liczebniki porządkowe	86
4. Liczebniki zbiorowe	87
IV. ODMIANA ZAIMKÓW	87
A. Odmiana zaimków rzeczownych	87
1. Zaimki osobowe	87
2. Zaimek zwrotny	89
3. Zaimki pytająco-względne i nieokreślone	89
B. Odmiana zaimków przymiotnych	90
1. Zaimki wskazujące	90
2. Zaimki pytająco-względne	91
3. Zaimki dzierżawcze	91
C. Odmiana zaimków liczebnych	92

V. ODMIANA CZASOWNIKÓW	93
A. Tryb oznajmujący	93
1. Czas teraźniejszy	93
2. Czasy przyszłe	96
a) Czas przyszły prosty	96
b) Czas przyszły złożony	97
3. Czas przeszły	98
B. Tryb przypuszczający (warunkowy)	103
C. Tryb rozkazujący	104
D. Strona zwrotna	105
E. Strona bierna	105
F. Rodzaj czynności	107
G. Imiesłowy	110
1. Imiesłowy przymiotnikowe	110
2. Imiesłowy przysłówkowe	110
H. Wzory odmiany czasowników nieregularnych	111
1. Czasowniki: <i>być, mieć, móc, chcieć</i>	112
2. Czasowniki ułożone według zakończeń bezokolicznika w porządku alfabetycznym a tego:	116
~c (<i>piec, wlec, uciec, strzyc, biec</i>)	116
~ać (<i>posyłać, ślać I i II, dostać, jechać, spać, śmiać się, stać</i>)	120
~awać (<i>dostawać</i>)	127
~iwać, ~ywać, ~ować (<i>znajdować, wykonywać</i>)	128
~ąć (<i>zacząć, przyjąć, wziąć, ciąć</i>)	130
~nąć (<i>zasnąć</i>)	133
~eć (<i>mdleć, trzeć, mleć</i>)	135
~ić, ~yć (<i>żyć</i>)	138
~ść, ~źć (<i>pleść, spaść, trząść, siąść, iść, pójść, znaleźć</i>)	139

CZĘŚĆ III — SKŁADNIA

I. SKŁADNIA ZDANIA POJEDYNCZEGO	145
A. Zdania dwuczłonowe	145
1. Podmiot i orzeczenie	145
2. Podmiot i orzeczenie w zdaniach przeczących	147
3. Orzeczenie złożone	150
a) Orzeczenie złożone imienne (nominalne)	150
b) Orzeczenie złożone czasownikowe (werbalne)	152
4. Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym	153
B. Zdania jednoczłonowe	157
1. Zdania jednoczłonowe nominalne	157

2. Zdania jednoczłonowe werbalne	158
a) Zdania bezpodmiotowe z orzeczeniem w formie 3. osoby czasownika	158
b) Zdania bezpodmiotowe z orzeczeniem w formie 3. osoby czasownika z zaimkiem się	160
c) Zdania bezpodmiotowe z orzeczeniem w formie nieosobowej czasownika typu <i>mówiono, wzięto</i>	160
d) Zdania bezpodmiotowe bezokolicznikowe	161
e) Zdania bezpodmiotowe z orzeczeniem wyrażonym za pomocą przysłówka	164
3. Użycie form grzecznościowych w zdaniu	164
C. Grupa podmiotu	166
1. Przydawka przymiotna	166
2. Przydawka rzeczowna	168
3. Przydawka dopełniaczowa	168
4. Przydawka przyimkowa	169
a) Przydawka przyimkowa w dopełniaczu	169
b) Przydawka przyimkowa w bierniku	170
c) Przydawka przyimkowa w narzędniku	171
d) Przydawka przyimkowa w miejscowniku	171
D. Grupa orzeczenia	172
1. Związki orzeczenia z dopełnieniem	172
a) Dopełnienie bliższe	172
b) Dopełnienie dalsze	174
c) Dopełnienia przy rzeczownikach	176
d) Dopełnienia przy przymiotnikach	176
2. Okoliczniki	177
a) Okoliczniki czasu	177
b) Okoliczniki miejsca	180
c) Okoliczniki sposobu	183
d) Okoliczniki celu	184
e) Okoliczniki przyczyny	185
f) Okoliczniki stopnia	186
g) Okoliczniki miary	186
h) Okoliczniki okoliczności towarzyszącej	187
II. SKŁADNIA ZDANIA ZŁOŻONEGO	187
A. Zdania współrzędnie złożone	187
B. Zdania podrzędnie złożone	189
1. Zdania podmiotowe	189
2. Zdania podrzędne orzecznikowe	191
3. Zdania podrzędne przydawkowe	191
4. Zdania podrzędne dopełnieniowe	192
5. Zdania okolicznikowe czasu	193
6. Zdania okolicznikowe miejsca	195
7. Zdania okolicznikowe sposobu	195
8. Zdania okolicznikowe celu	196
9. Zdania okolicznikowe przyczyny	196
10. Zdania okolicznikowe stopnia	197

11. Zdania podrzędne warunkowe	198
12. Zdania podrzędne przyzwalające	199
13. Zdania podrzędne rozwijające	200

CZĘŚĆ IV — SŁOWOTWÓRSTWO

I. PODSTAWOWE WIADOMOŚCI O TWORZENIU WYRAZÓW W JĘZYKU POLSKIM	201
II. PRZEGLĄD FORMACJI SŁOWOTWÓRCZYCH WSPÓŁCZESNE- GO JĘZYKA POLSKIEGO	208
A. Formacje rzeczownikowe	208
1. Nazwy czynności (nomina actionis)	209
2. Nazwy cech (nomina essendi)	213
3. Nazwy wykonawców czynności (nomina agentis) i zawodów	217
4. Nazwy narzędzi (nomina instrumenti)	220
5. Nazwy wytworów (rezultatów) i przedmiotów czynności (nomi- na patientis i obiecti)	222
6. Nazwy nosicieli cech (nomina attributiva)	222
7. Nazwy miejsc (nomina loci)	227
8. Nazwy zbiorowe (nomina collectiva)	228
9. Nazwy odśrodkowe	229
10. Nazwy żeńskie pochodne od męskich (nomina feminativa)	230
11. Nazwy ekspresywne (nomina expressiva)	233
a) Formacje deminutywne i hipokorystyczne	234
b) Formacje augmentatywne i pejoratywne	236
c) Formacje ekspresywne odprzymiotnikowe	238
d) Nazwy istot młodych	239
12. Rzeczowniki prefiksalne	240
13. Rzeczowniki złożone	241
a) Rzeczowniki pochodne od wyrażen syntaktycznych	241
b) Złożenia właściwe	242
14. Skrótowce	244
B. Formacje przymiotnikowe	246
1. Przymiotniki odczasownikowe	246
2. Przymiotniki odrzeczownikowe	249
3. Przymiotniki odprzymiotnikowe	254
4. Przymiotniki złożone	256
a) Przymiotniki pochodne od wyrażen syntaktycznych	256
b) Złożenia właściwe	257
5. Stopniowanie przymiotników	260
C. Formacje czasownikowe	262
1. Czasowniki odimienne	263
a) Czasowniki prefiksально-sufiksalne	263
b) Czasowniki sufiksalne	264
c) Czasowniki prefiksalne	265

2. Czasowniki odczasownikowe	265
a) Czasowniki prefiksalne	266
b) Czasowniki sufiksalne	268
3. Funkcje prefiksów czasownikowych	269
D. Formacje przysłówkowe	274
PODSTAWOWE ŹRÓDŁA WIADOMOŚCI O WSPÓŁCZESNYM JĘZYKU POLSKIM	276